

չէլ տուաւ, իրարու հետ հաշտեցուց և նեւ
րեց ոսկերչին իր յանցանքը: Միւս ոս-
կերչին ալ, որ գողութիւնը յայտնած էր,
քաղաքին մօտ կալուած մը տուաւ, որուն
եկամուտովը կարենար ապրիլ, և երկու
ուկերիչն ալ իրարու հետ հաշտեցնելով
իրենց տունները դրկեց»:

Խաչատուրի խաւերէնին մէջ, որչափ
ալ իր մէջ ամենասիրելի բարեկամէն սըր-
բազրուած, կը զգացուի արեւելեան ու հայ
լեզու մը: Յառաջարանին մէջ Խաչատուր
ինք զինք կը նկարագրէ իրը «խեղճ մե-
ղաւոր հայ մը»: Մեղաւոր հոս կրնայ
հասկցուիլ միջնադարեան խոնարհութեան
ձեւ մը, բայց իր գրեթէ կը հասկցուի
միանգամայն մեղաւոր մը, ինչպէս Արէ-
տին, ինչպէս Փառլոյ Վերոնէզէ, ինչպէս
Թիցիան: Մեղաւոր՝ Վենետիկ մէջ, ԺՁ
դարուն, տիտղոս մըն էր:

Հ. Ն. ԱՆԴՐԻԿԵԱՆ

© ԲԱՆԱՍՏԵՂՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ©

ՄԵՐՈՒՅԼԻՆ ՄԷՁ

Միտքով հեռանդ. խորհուրդներս ցրուր են.
Ուսման յանգն է իմ յոգնատանը խոյզերուն.
Իմ հոգիիս Զանգերէն վերջ անանուն,
Խաբկանքն է որ կու զայ ծագրել զիս նորէն:

Անշոյս մընաւ. ի՞նչ սոսկալի, ի՞նչ դաժան.
Դիտել խզուիլն անուրջներու ցերթուածին,
Ու սրտին մէջ տենչեր երբ նո՛ր կ'արժարժին,
Ըզգաւ հեղեղ մ'որ կը թաղէ՝ ամեն բան....

Զբեկայ ճամնաչ, չըկա ժողովս, չըկայ բոց.
Մտաբուլ մը՝ շուրջս, ուր ամէն ինչ կու լայ.
Հոգիս զո՛ն է բիտա հարուածի մ'անուայ.
Հոգիս զո՛ն է ժանտ խոկերու յարակոծ:

Կեանքի ոյժեր զիս մինչև հոս են բերեր.
Բայց մինչև հոս ի՞նչ վիշտերով քալեր եմ,
Ո՛ր ոց գիտէ: Զհատազգիւն իմ նշեմ,
Զիս անհանգարտ հոգմբուտ մէջ է նետեր:

Ապրիլ կեանքը, նըզոգի մ'պէս կըրել զայն.
Գիտակցութեան մէն մի-փրփրոց կուսկին

Տեսնել վիշտը՝ անասելի և ուժեղ,
Ու զիս սոկալ, տարուբերիլ անվախճան:

Բայց կեանքի մէջ ի՞նչ եմ տեսեր տակաւին.
Երկու՜նք մ'ամուլ. իմ օրերս ծննդն են
Ինքնամոգիւտած ճակտեղերու աստանգէն.
Ամայի է ներսըս, վըհա՛տ ու մըթին....

Ըսպասել միշտ երբ թաքուն բոց մը ներքին՝
Գոհացումի ոգորումով կ'ընդզօղի,
Հանդուրժել միշտ, ես տանջել, որպէս զի,
Մարդիկ ինչո՞ն տառապանքիս անհարկին:

Ա՛հ, այս նշեմն անուն լուռի իսկապէս.
Բացարտութեան ո՛ր մէջ տարազ, ո՛ր մէջ ձե
Զբթարգմաներ դատակնիքը ճակտիս ես,
Որուն գերին, որդեգրին եմ, որուն եմ ես:

Գոհացումի վայրկեան մը էրբմ իրգերուս.
Լ՛իկ ճաշակ մը վայելքի պէ՛րճ սեղանին.
Թո՛ղ խորուրդներս յորդութիւն մը ըմբռնեն,
Յեռայ հոգ չէ որ դարձեալ մնամ ես անշոյս:

Ո՛վ է զերբ բաժակիս մէջ այսքան թոյն.
Պարզանքն ո՛վ այսքան խորթ զարմուցիւր.
Մարդութեան ղէմ ո՛ր մէջ ոճիւր չեմ գործեր.
Բայց պատիժ մ'է որ կը կըրեմ օրն համբուն:

Զմբռնեցի կեանքի ընթացքն այս պղտոր.
Զմ'որ ջրաբած նայուածքս անոր կը յառ.
Աշխարհ մը որ ունի պատկերն եղեմի,
Բայց իրապէս տանջարան մ'է ահաւոր:

Դեռ չեկաւ Լոյսն՝ այլակերպել այդ ցառ.
Դանդիւր հոն լայն խորխոյներ է զերբ.
Ճշմարտութիւնն ունկնդիրներ լուռի զեռ.
Զարե՛քն է որ ապերասան կ'իջիւէ հոս:

Իրեմն հոգիս անոգորութեան էր խորան,
Ուր անայայլ ըզգացումներ կ'ըզգէին.
Ուր տենչանք մէն մի թրթուռ երկնային
Օճուքեան մը տարփանքն ունէր մանկական:

Իրեմն հոգիս թիթեռնիկ մ'էր թափառայած,
Անխելաբան յարուածներու սերունդը,
Որուն շինուածքն յար ժողովով կը թրթաւ.
Ան շինել ընդհան էր, որ զիս չէր խանգարուած:

Ա՛հ, ե՛րբ սրտիս սառեցաւ խանդն համարէն,
Ե՛րբ փռեցաւ աշտանակը խորհուրդին.
Հիմա ներսիս դառնութիւններ կը թորին,
Որոնք աղի փրփուր մ'է որ կ'արտադրեն:

Թողու՛ւ կ'ուզեմ սո՛ւ խոյզերս զիտողի,
Որոնք ինձի ինքնալլկում լո՛կ կու տան:

Գետակցութիւնս երբէ՛ք չառնիր կանգ, սակայն,
Երբ կը խորհիմ, միտքս անպատճառ կը շեղի՝

Ե՛րբ փոխուիր են շուրջի իրերն հոգեհմայ,
Ե՛րբ դադարէ քանոնք յառույթն յուսանոր,
Ինծի համար լուսինն հրեռանց սար ու ձոր,
Ներսէս ցաւ մը ամէն վայրկեան կը կըտտայ:

Իւ, ահ, թերեւ գեղեցիկ է ոս աշխարհ,
Գեղեցիկ են շուրջի երգերն ու բոլորի,
Գեղեցիկ են բոլոր շողերն ու բոլորի,
Սակայն հոգի՛ս, սակայն հոգի՛ս է խաւար:

Ո՛հ, սա մարդոց չարութիւններն անշաշիւ,
Մըրազիրներն հղբայրամարտ, դաւաճան,
Անոնց ըստոր, մուկ արարներն անվախճան,
Որ կը քանդեն տեսլականներն մեր անթիւ...

Միտքս հիմա փորձառական գիտութեան
Յուրա պրիմաակէն կը դիտէ կեանքն աշխարհի,
Ուր մարդն է որ՝ իր ձեռքերով դժպոհէ՛ր,
Կ'եղծէ բնութեան դաշնակութիւնն հրաշագլան:

Մարդը, անթիւ մարմնացումը բիրտ եսին,
Մարդը, մուկ՝ իր շահերուն այլատեսաց,
Մարդը, եղբօր տառապանքին՝ անըզզայ,
Որ կ'ընդունէ իտէականն ու բարին:

Ահա ինչո՛ւ լըզադղիր ջայն սղերբգու,
Թշուառութիւնն կը խեղդէի ինքն իր մէջ,
Եւ կեանքի սեպ, անհաւատար էլեւէջ՝
Մեզմէ շատերն ալ կէս ճամբան կը թողու...

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Մեռնիլ քարմ ու երազոս, մեռնիլ առանց
մարմարեայ ճակտին վրայ խորշում մը ցը-
նուելոս,

Առանց յորթեր համբույրով մը բորթաքելոս,
Առանց հոգին ծպխտով մը հրեղեմելոս...

Պ. ԳՈՐԻՆԵԱՆ

Մուսաներու Ուխտին համար
Ջոհարեոզ ան քուրմ մըն է պատանի,
Որուն տեսը լուսիլ թովանք,
Դէմքն է սփոյնն ու դալկահար,
Եւ հըմայիլ ուրիշ ունի.

Իր մարմարեայ
Ճակտին վըրայ,
Ուր չեն վառիր շող ու հրեռանք,
Մըտածուի մէջը ժըթին
Կը խաւարի շողիւնն յետի՛ր
Վ արտասկան իր յոյսերուն, որ կ'անհետին,
Թախիծներու մարակումով վայրենի:

Դեռ՝ իր կեանքի զարուսին մէջ, բայց այտերուն
Վարդը շատոնց է թառամբ
Ա՛լ մարդի է ճակտին ճաճանչն անըստեր.
Բայց աչքերուն մէջ երազուն,
Դեռ կը յորդին տենչիւր անհուն,
Ընդդիմաժարա պայքարումով մ'աննըկուն:

Ջոհն է անի չարարանքի մ'անխընայ,
Իր մէջ կեանքը յաւերժօրէն կը ժըխայ.
Բայց աղիքսոց նայուածքներով
Միշտ կը փնտոէ վայր մ'ապահով,
Ուր իր խոնջէնքը փարտեւ կարենայ:

Կեանքի ծովին մէջ նաւորդ մ'է պարմանի,
Չնչին շիւղ մը՝ ալիքներու մէջ ամենի.
Եւ կեանքի մէջ բաժին չունի...
Դալկութեան շունչն ալ մահարոյր՝
Վաղուց իր ժանտ ճեղքանիքով՝
Մեղցուցիւր է անոր անուրջն արժաթոյր,
Յամբեցուցիւր՝ ջիգերուն կեանքն ու կորով:

Քընար մ'ունի, միակ զանմը իր սրտին,
Որուն վըրայ իր տաղանդը կը դողայ.
Բայր ո՛վ պիտի լըսէ բարբառն այն ցրտին,
Որուն վէպը լուի թախիծ մ'է անուայ,
Թախիծ մ'անհուն որ կուրծքին տակ է թասայ,
Եւ իր կեանքին կու տայ հարուած մը ուժգին.
Վ հեղուտ են թրթուռներն իր շրթներուն դալկահար,
Որ կը պատմեն երաշխէպն իր հոգիին սիրաշեր,
Որոնք աղիքս արձագանգը վայրապար՝
Ջոհն կը կոծէ ժայռերու դէմ անտարբեր:

Վըտիտ, նիհար կերպարանք մը, ինչպէս տերեւ մ'ազաւ,
Աննային քամիներէ դողացող, [զուն,
Որուն ճակտին վրայ աննըզող
Կեանքը կարծես ա՛լ հըրաժեշտ է տըւած.
Եւ իր երգին հառաչանքը ախրամած,
Միշտ կը մընայ քար սիրտերու անթափանց,

Կ'անցնին շատեր անոր մօտէն. բայց որո՞ւ հոգ
Թէ այդ տըղան կը տըւայտի լճուկներով անտղոց,
Կ'անցնին մարդիկ իր մօտէն. ո՛չ ոք կ'ուզէ կանգ առնել,
Եւ հաճոյք չի՞ր մը խառնել [տուցերի,
Ա՛յն բաժակին մէջ դառնութեան, զոր բաղդն իրեն է մաւ,
Կ'անցնին մարդիկ. բայց բանաստեղծն, հէջ յոյսերով
Կ'ուզէ կառել դեռ կեանքին, [տարուբեր,
Սէ՛ր կը զոյ՛է, արւուն լաւով դառնաղին,
Հէ՛ք պատանի...

Ո՛չ մի գորով, էբը իր վշտին ըսպեղանի,
Փայլալայտ է իր յոյսերը ցաւազար.
Բայց իր ժայնին նուաղկոտ հոծիւնն իսկ տըրկար՝
Կեանք կը հայցէ. որովհետեւ գրկել կ'ուզէ դեռ կեանքի
Ծաղկապստանձ բուրասանները բերրի:
Եւ քանի որ Յոյսն իր սրտին մէջ կեանքի կայծ մ'է
Ան դեռ կ'ապրէ ու կ'երազէ [պղպղուն,

Արթուրյան փրփրուն սրուակ մը լոյսէ...
 Բայց որո՞ւ հոգ. կ'անցնին մարդիկ անտարբեր,
 Ու բանաստեղծն, հէջ յոյսերով տարուբեր,
 Միշտ կը սպասէ որ վայելքի պահ մը փաղփուէ՝

Երանութեանց ցուց մը ձօնէ իր իղձերուն...
 Հէ՛ջ տըլայ.
 Ձեհաւատար Թէ կեանքն իր մէջ քայքայուած է անխը...
 Ան դեռ կ'անձկայ երազել վայելքի պահ մ'հոգեհմայ:

Ս Ի Ր Ո Յ Ո Ի Խ Տ Ը

Մտքիս մըռայլ մատուռին մէջ մենակոր ու տըխուր,
 Արեւելքի մոգական խորհուրդներով ըստուերուած,
 Հաւատքն՝ հնդիկ ֆաբրիկն է, որ պաշտումով մ'երկիւղած,
 Քու վերամբարձ խորանիդ խարիսխն երբէք չի՛ թողոր:

Դարձնալ կը զգամ ջերմ հըրայրեղ, որ կ'այլէ սիրտըս նըսեմ...
 Գիտակցութեանս զարթնումին տըկար տենչն իսկ անհամբեր՝
 Իր համըյրը արձանիդ պատուանդանին է բերեմ.
 Եւ որչափ որ զարկ մ'ապրի կուրծքիս տակ, ես ցուրմըդ եմ:

Լըբեր եմ միւս թերափներս, դո՛ւն ես միայն մընացեր
 Որտիս աղօտ մատուռին պաշտամունքը հսկելու,
 Փառքի, Յոյսի, Համբաւի այլևս չեմ խնկարկու.
 Քեզմով կ'ուզեմ կեանքս ընել բերկրութեան գիծ մ'անըստուեր:

Այսօր ներսըս խաւար է. հոն չըկայ կայծ մը անգամ.
 Աշխարհի սև ու պղտոր յորձանքէն գետ մ'է հոսեր,
 Եւ ողողեր հին կեանքիս զըւարթ ուղին լուսայեռ.
 Երազներս ալ խամբեր են՝ բազդի խաղով չարակամ:

Բայց դուն կ'ապրիս տակաւին միւս կուռքերուս մահէն վերջ,
 Անոնց ինկած հողին վրայ ուռճանալով համարձակ,
 Ու կը տիբես էութեանս զօրութիւնով մ'անորակ,
 Ըզգայական դրութեանս դառնալով արփը անշէջ:

Դո՛ւն ես ուրեմն հրդեհի խանդարորբ ոյժն իմ ներքին.
 Դո՛ւն ջերմութիւնն ես թաքուն, Էսիս կեանքը իսկական,
 Կեդրոնական յուռութեք՝ իմ տենչերուս բազմազան,
 Որուն զօրեղ ազդումով սոյնքան յոյսեր կը փթթին:

Դո՛ւն հրմայքն ես իրերուն, կամ մագնիսը մոգական.
 Դո՛ւն մոխրիւն մէջ թաղուած խըլըտող կայծն ես ջերմին.
 Դո՛ւն շողկապի օրէնքն ես անծայրածիր միջոցին,
 Ուր լուսաւոր աշխարհներ շրջան կ'ընեն յաւիտեան:

Համագրաւէ՛ զիս յաւէտ խորութիւնովդ անյատակ.
 Թո՛ղ սրտիս մէջ միւս կուռքերս փոշխանան, չեմ ցաւիր.
 Բայց հոն պիտի բոյն դընէ մեռելութիւն մ'անյարբիր,
 Եթէ ձախող հարուած մը ըզքեզ փշրէ կուրծքիս տակ:

Կեանքի մէջ իմ տագնապնեւս պնդան հրգօր են եղեր,
Որ պարմանի շրթներըս ժահր են ըմպեր կաթի տեղ.
Ըզգացումով՝ միշտ տըխուր, ու կիրքերով՝ ծայրայեղ,
Դեռ չեմ գրտեր արեցումն իմ բաղձերուս անհամբեր:

Ո՛վ բաղդ որ միշտ կը լարես անգութ խաղեր մեր կեանքին,
Որ հեգնօրէն կը քանդես սիրելագոյն մեր յոյսեր,
Մի՛ մօտենար այն խորշին, ուր իմ սէրըս հմ պահեր,
Ան կեանքն իսկ է գոյութեանս, կուրծքիս բոցը թանկագին:

Որովհետեւ եթէ սէրս պիտի փլչի ներսիդիս,
Միև խորտակուած կուռքերուս հողակոյտին զանգուելու,
Լաւագոյն է որ կեանքըս սէրէս առաջ գիս թողու,
Որ չըդիտեմ փըլուզումն գերերջանիկ անուրջիս:

ԶԱՐԹՆՈՒՄԻ ԵՐԳԸ

Ահա արեւ կը ճեղքէ պատմունանը մութ գիշերին.
Կեանքեր նորէն յարութեան մը նախատօնին մէջ կը բերկրին.
Վառ գոյներու հարսանիք մը, զոր կ'ըմբողջինեն լեռներն համբուն,
Արեւելքը ցուցադրաւայրն է աւօտին շառայլներուն:

Փափաքն ունիմ համբուրելու ճառագայթները ոսկեթել,
Որոնց մեղմիկ հրպումին տակ սիրտըս կ'ուզէ իղձեր տրոփել.
Որոնց ջերմին փաղաքշանքը գիս մըրափէս կ'արթնցընէ,
Ու ժամերուս ձանձրապատար կ'այլակերպէ բեռը դժնէ:

Ահա, նորէն պիտի ըմպեմ բընութեան յորդ աղբիւրներէն,
Աղբիւրներէն ուղխինահոս, որոնք հրճուանք կ'արտաբերեն,
Փշտուեր է ցայգի տըխուր խորհուրդներուն մէջը նըսեմ.
Ո՛հ, ես հիմա երանգներու ճոխ հանդէսը պիտի դիտեմ:

Երկիրքի լուրթ ոլորտներուն ջահը կրկին է բարձրացեր.
Աստղերն ամեն մահացեր են, խեղդուեր են լոյսերու մէջ.
Ու տարհալած մըշուշներն ալ՝ վարանումով մը տարուբեր՝
Հորիզոնները կը լըքեն, ուր այց կու տայ արփին անշէջ:

Դաշնակաւոր ու քաղցրալուր մեղեդիներ կ'արձագանգեն
Անձաւներու գոգերուն մէջ, ուր դաշտերու գողտր երգերէն
Հեշտ դուռագներ փոխադրեր են առաւօտեան սիւզերը զով,
Հոգիս որչափ ըմպել կ'անձկայ այդ գեղօնները հոգեթով:

Երջէ՛ արև իմ երկիրքիս ոլորտներուն մէջ անսահման.
Երգա՛, շողա՛ քու շընորհըդ շըռայլութեան մէջ աննըման.

Շրջագրծէ՝ լոյսիդ գեղով բընակարանըս իմ տըխուր,
Որ իմ սիրտըս ցնծութեանըդ դասը սորվի երջանկաբոյր:

Ես որչափ պէտք ունիմ բոցէ հեղեղներուդ եղկ լոգանքին.
Ըզգացումներս քու կենսաբաշխ ջերմութեանըդ ծարաւն ունին.
Շողերու մէջ, շողերու մէջ ապրիլ կ'ուզեմ ես ամէն օր.
Հրդեհիդ մէջ այրել կ'ուզեմ ճակտիս ամպերը բիւրաւոր:

Տ Ր Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Իրիկուն է. մայրամուտը ոռոգուած է բոցերով.
Պատուհանիս առջև նստած ես կը խոկամ առանձին.
Ու կ'անըջեմ հորիզոնի տեսիլները հոգեթով,
Աչքերս յառած վերջալոյսի հըրաշագեղ հանդէսին:

Սիրատարփիկ սիրտս անորոշ սարսուռներով կը յուզուի.
Լանջքըս կ'ուռի, կ'ալեկոծի հըրայրքներու հորձքերով.
Եւ խըլտող տենչեր կ'այրին աչքերուս մէջ ծարաւի,
Վրդովելով նոյն իսկ սրտիս լըռութիւններն անխըռով:

Երեկոյեան չքնաղ պահը իմ սէրերուս չըտար յոյս.
Մինչ զօրաւոր կարօտախտով մը կը հատնի իմ հոգին,
Եւ տրտմութիւն մը կը քունէ ուղեղիս մէջ տենդայոյզ:

Ներսըս, նորէն, կը գալարուի գելումներով ցաւագին,
Մեծ զրկանքի պարապն է որ հոգիիս մէջ է թառած.
Եւ արտօսէ տամկութիւն մը՝ աչքերուս մէջ տխրամած...:

ԵՂԻԱ ՄԷԼԷՔԵԱՆ

